

ZPRAVODAJ 1996/4

ŠPANĚLSKÁ SYNAGOGA

Po zásadních stavebních opravách Maiselovy synagogy (květen 1995), Pinkasovy synagogy (březen 1996) a Klausové synagogy (květen 1996) Židovské muzeum přistupuje k dosud finančně i stavebně nejrozsáhlejšímu projektu – opravě Španělské synagogy v Dušní ulici v Praze. Její otevření společně s novou expozicí se předpokládá v roce 1998 – v roce 130. výročí od založení synagogy.

Španělská synagoga se nachází na místě, kde podle dochovaných zpráv existovala již v 11. či 12. století nejstarší židovská modlitebna v pražském Židovském městě (o mnoho desítek let starší než Staronová synagoga) zvaná Stará škola. Na jejím místě postupně vyrostlo několik modliteben a v roce 1868 byla postavena dnešní Španělská synagoga. Své jméno dostala podle vnitřní výzdoby provedené v maurském slohu. Během okupace se synagoga stala skladištěm věcí uloupených Židům a po válce sloužila do roku 1948 jako modlitebna. V letech 1960 – 1979 byly v prostorách synagogy vystaveny synagogální textilie ze sbírek muzea. Poté byla budova pro špatný technický stav uzavřena, ale k nezbytné opravě se nepřistoupilo. V následujících letech se zanedbanost stavby prohloubila a škody mnohonásobně vzrostly až do havarijní situace, kdy byla ohrožena sama existence budovy.

Celkové náklady na opravu Španělské synagogy si vyžádají přibližně 40 miliónů korun (bude nutno mimo jiné zrestaurovat vzácnou výzdobu interiéru značně narušenou vlhkostí budovy). Vzhledem k akutnosti oprav muzeum už na přelomu let 1995 a 1996 provedlo nákladem 3 miliónů korun generální opravu střechy. Tato nutná oprava byla umožněna i díky finanční pomoci, kterou poskytly muzeu Magistrát hl.m. Prahy, Komerční banka a organizace Transgas.

Po ukončení stavebních prací Židovské muzeum instaluje ve Španělské synagoze novou stálou expozici věnovanou dějinám Židů v Čechách a na Moravě od 18. století do konce 2. světové války. Časově naváže na expozici v Maiselově synagoze dokumentující dějiny českých Židů od 10. století do emancipace Židů (konec 18. století). Otevřením expozice ve Španělské synagoze návštěvníci získají ucelený pohled na historii českých Židů v daném regionu.

Vzhledem k vysoké finanční náročnosti celého projektu Španělské synagogy není Židovské muzeum schopno pokrýt veškeré náklady. Chtěli bychom proto i touto cestou oslovit všechny jednotlivce i instituce, kteří mohou muzeu poskytnout finanční či jinou pomoc. Takováto podpora přispěje k tomu, aby Španělská synagoga byla v roce 1998 otevřena v podobě odpovídající významu této architektonicky, historicky a duchovně významné památky. Příspěvky je možno zasílat buď prostřednictvím the American Friends of the Jewish Museum in Prague, kontaktní adresa: Project Judaica Foundation, 900 Second Street, NE, Suite 205, Washington D.C. 20002, telefon: 001/202/0882, Fax: 001/202/371 0898 nebo Nadace Židovského muzea, bankovní účet: 1669452-038, Česká spořitelna, a.s. Rytířská 29, Praha 1, Česká republika.

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

V červnu historické objekty muzea si s velkým zájmem prohlédli velvyslanci deseti východoasijských států v České republice a při setkání s ředitelem muzea

se seznámili s historií a současností české židovské komunity. V červenci navštívila muzeum manželka prezidenta USA, paní Hillary Clinton. V září poctila muzeum svou návštěvou řada dalších významných osobností – manželka finského prezidenta, paní Eeva Ahtisaari, bývalý ministerský předseda Izraele Jicchak Šamir s chotí a prezident Nadace Konráda Adenauera, prof. Gerd Langguth.

DĚTSKÉ KRESBY Z TEREZÍNA

Židovské muzeum v Praze pečuje o více než čtyři tisíce dětských kreseb. Většina z nich vznikla v letech 1942 – 1945 v nepředstavitelně obtížných podmínkách koncentračního tábora. Neocenitelnou zásluhu na výtvarné aktivitě dětí měla rovněž vězněná židovská malířka Friedl Dicker-Brandeis, která vedla hodiny kreslení. Dětské kresby představují unikátní soubor. Jsou svědectvím o této kruté kapitole židovských dějin a ve většině případů jedinou památkou na ty, kteří nepřežili.

Židovské muzeum zahájilo v letošním roce dlouhodobý projekt záchrany sbírky dětských kreseb z Terezína. Cílem první fáze projektu, financované soukromou televizí NOVA TV, je kresby konzervovat formou optimálního uložení v depozitáři, který muzeum hodlá pro tyto účely vybudovat. Náklady na tuto část projektu budou činit přibližně 760 000 Kč. V další etapě bude vytvořena počítačová databáze dětských kreseb, na kterou naváže vybudování obrazové databanky dětských kreseb formou CD ROM. Napojení na INTERNET, které bylo umožněno otevřením počítačové laboratoře ORT ve Vzdělávacím a kulturním centru muzea, dalo podnět k úvahám o vytvoření galerie dětských kreseb na INTERNETU.

Působivé dětské kresby z Terezína, respektive jejich vysoce kvalitní xerokopie, již prošly mnohými muzei a galeriemi světa. Jen za období od vzniku Židovského muzea v Praze od října 1994 do současnosti bylo uspořádáno devět výstav dětských kreseb v různých státech (ve Francii, Nizozemí, Irsku, Japonsku, Itálii, na Novém Zélandě, dvě výstavy v Německu). V současnosti se připravuje výstava pro Jihoafrickou republiku, pro organizaci B'nai B'rith v Kanadě a poprvé se dětské kresby představí také na putovní výstavě v Jižní Americe. Prezentaci v Jižní Americe zajišťuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR.

INVENTARIZACE SBÍREK ŽIDOVSKÉHO MUZEA UKONČENA

Téměř rok a půl (říjen 1994 – 1996) probíhala v souvislosti s navrácením sbírek Státního židovského muzea Federaci židovských obcí inventarizace sbírky. V rámci tohoto časově velmi náročného úkolu – rukama pracovníků sbírkového oddělení muzea prošlo na 39 900 sbírkových předmětů – byly porovnány válečné a předválečné katalogy se skutečným stavem sbírkového fondu. Po skončení inventarizace se tak muzeum mohlo plně soustředit na realizaci dalších opatření, která jsou nezbytným předpokladem nejen pro systematickou a komplexní péči tohoto rozsáhlého fondu, ale i pro jeho vědecký výzkum a konec konců i kvalitnější prezentaci doma a v zahraničí. Uvedená opatření, která mají dlouhodobý charakter a jsou již postupně realizována, směřují především k zajištění fotodokumentace všech sbírkových předmětů, optimálnímu uložení sbírkových předmětů, které by odpovídalo vysokým požadavkům na jejich ochranu, a průběžnému restaurování poškozených předmětů. Souběžně s tím

byly zahájeny přípravné práce na vytvoření textové a obrazové databáze, která umožní získat ucelené a aktuální údaje o jednotlivých předmětech a jejich stavu. Důležitou součástí projektu, jehož cílem je komplexní zkvalitnění péče o sbírkový fond, je vedle fotodokumentace sbírkových předmětů, zahájené bezprostředně po ukončení inventarizace, optimální uložení sbírek. Na tomto úkolu muzeum začalo pracovat již od svého vzniku v říjnu 1994. Po vybudování depozitáře v Maiselově synagoze v první polovině roku 1995 byly již např. uloženy sbírky stříbrných předmětů, porcelánu, skla, drobného textilu (povijany, pokrývky apod.) a oděvy. V roce 1996 nově upravený klimatizovaný depozitář v Pinkasově synagoze je připraven k uložení sbírky obrazů, kreseb a grafik. Muzeum intenzivně pracuje také na uložení rozsáhlé sbírky textilu (zejména synagogální opony a pláštíky na Tóru) v depozitáři mimo Prahu. V prostorách tohoto depozitáře, kde je již nyní uloženo na 3 500 pláštíků, se začíná instalovat zařízení s elektrickým ovládáním speciálně zkonstruované pro uložení opon. Přes velkou finanční náročnost tohoto projektu (předpokládané náklady činí 4 mil. Kč) se muzeum rozhodlo k tomuto kroku, neboť uvedené zařízení zajistí nejen jednodušší, ale i šetrnější manipulaci s cennými oponami. Kromě uvedeného depozitáře plánuje muzeum vybudovat (nákladem 1,85 mil. Kč) v prostorách Maiselovy synagogy vhodné prostory pro uložení nejstaršího a nejvzácnějšího synagogálního textilu (opony a pláštíky). Židovské muzeum si je dobře vědomo historického a kulturního významu sbírky, která mu byla svěřena do péče. Z tohoto důvodu věnuje soustavnou pozornost záchraně ohrožených sbírkových předmětů a vynakládá nemalé finanční prostředky na jejich záchranu. Například v roce 1995 činila částka na restaurování sbírkových předmětů (textil, stříbro, obrazy, dětské kresby z Terezína, grafika) 1,55 mil. Kč a v roce 1996 1,85 mil. Kč. V roce 1997 se muzeum rozhodlo vyhradit na záchranu nejohroženějších předmětů 2,88 mil. Kč. Kromě finančních prostředků tyto práce vyžadují vysokou profesionalitu restaurátorů. Muzeum využívá jednak vlastního týmu restaurátorů textilu a kovů, jednak externích odborníků. Dokladem náročnosti, ale i schopnosti restaurátorů, je např. synagogální opona z roku 1609, u které bylo nutné zachránit značně poškozený nápis vyšíтый drobnými perlami. Díky úspěšnému zrestaurování opona bude moci být vystavena na připravované velké výstavě věnované době císaře Rudolfa II.

ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE NABÍZÍ UPOMÍNKOVÉ PŘEDMĚTY

- plakát zobrazující opony na Tóru ze sbírky muzea, cena 70 Kč
- pamětní medaile s portrétem zakladatele muzea S. H. Liebena, cena 540 Kč
- publikaci Židovské tradice a zvyky (v češtině, angličtině a němčině), cena 405 Kč

publikaci Motýla jsem tu neviděl... (dětské kresby a básně z Terezína, v češtině, angličtině, němčině, španělštině), cena 270 Kč

Kontaktní osoba: Kateřina Zavadová,
tel.: 0042/2/24810099